

Euwenlang was het de gewoonte dat welstellende personen onder de kerkvloer werden begraven. In heel wat kerken prijken nu nog prachtig versierde grafstenen in de vloer of tegen de muren. Als materiaal gebruikten onze voorouders lei- en arduinsteen, marmer of koper. Grafstenen zijn niet alleen belangrijk voor de genealogie (stamboom), maar het zijn eersterangsdocumenten voor de studie van de taal, de kunstgeschiedenis en de heraldiek of wapenkunde. Adel en aanzienlijke burgers plaatsten hun kwartierwapens of met andere woorden de familieschilden van vier, acht, zestien voorouders op hun graftombe.

De meeste doden werden gewoon onder of rond hun familiesteen in de aarde gelegd. De vloer van de kerk bestond meestal uit aangestampte aarde, zodat het graven van een kuil geen moeilijkheden opleverde. Omdat, wegens het gevaar voor het gebouw, deze lijken niet diep genoeg konden begraven worden, was er bijna steeds een kwalijke reuk in de kerk aanwezig. Men sprak in dit verband van '*kerklucht*'. Vandaar is ook het gezegde: '*Stinkend rijk*' afkomstig. Ook verzakten de vloeren regelmatig. In 1782 besliste keizer Jozef II dat het voortaan verboden was nog doden in de kerkvloer bij te zetten. Iedereen, rijk of arm, moest naar het kerkhof.

Veel grafstenen werden door de Franse bezetters na 1793 vernield of verkocht als dorpels of sierstenen voor huizen, o.a. in de Coelmonthoeve nabij de Singel. Alleen de grafsteen van dorpsheer Werner Huyn van Amstenrade, +1595, heeft de tijd overleefd.

In augustus 1624 was het Brustems kerkhof veel kleiner en niet volledig omheind. Het was open aan de kant waar het uitziet op St-Truiden en dat op aanbeveling van dorpsheer Jan Bruyninx, die steeds moeilijkheden had met zijn pastoor Dionisius Boden (1618-1627).

Enkele jaren later in 1650 tijdens de periode van pastoor Engelbert Schrammen was het kerkhof nog toegankelijk voor het vee. Maar in 1701, tijdens pastoor Hendrik de Muntere (1685-1718), was de begraafplaats goed afgesloten (01).

Bij de graflegging werden alleen maar de absoute gezongen. Er was geen plechtigheid in de kerk voorgeschreven. Armen moesten uit geldgebrek een lijk-kist ontberen. Ze werden in een laken, het lijkkleed, gedraaid zodat alleen het aangezicht nog zichtbaar was. Buren droegen het dode lichaam op een plank en lieten het in het graf schuiven. Deze plank werd later het lijkbord dat beschilderd werd met doodsemblemen en naast de voordeur van het sterfhuis geplaatst werd. Rijken kregen een vuurhouten, eiken, loden of tinnen kist. De aanzienlijken wilden stilaan een persoonlijk en duidelijk herkenbaar graf en een gedachtenis aan hun lichaam. Maar er werd niet geëist dat dit de juiste plaats kwam, de directe omgeving was ook goed. Het kruis was het zichtbare teken van die onzichtbare verblijfplaats en als symbool was dit voldoende. Soms werd een kruis naar het oosten of naar de kerk gericht want dit was de richting vanwaar men de opstanding verwachtte. Een graf werd 5 voet diep

gegraven en dit kostte 's zomer 8 stuivers en 's winter 16 stuivers.

Begoede boeren en mensen van aanzien bekommerden zich wel de- gelijk om hun nagedachtenis en wilden een duurzaam grafmonument dat ze dikwijls reeds vooraf lieten klaarmaken. Soms werd een symbool van hun beroep, dat hun trots uitmaakte, uitgebeeld, zoals de eg op de grafsteen van Maria Melon, overleden op 15 juli 1628 en van Maria van Badon, echtgenote Lombaers, gestorven op 14 nov. 1629. Beide grafkruisen zijn bewaard in de muur tegenover de kerkdeur van Brustem.

Houten grafkruisen verrotten stilaan. Ook de vergroting van de kerk in 1852, de bouw van de zijkapellen in 1938, de kerkbrand van 1965 en de fusie met St-Truiden, wat een herschikking mee- bracht, waren mede-oorzaak dat sommige oude en typische grafherinneringen verdwe- nen.

Enkele stenen grafkruisen uit de 17e eeuw, die vroeger over het kerkhof verspreid lagen, werden eerst weerszijden van de toren geplaatst. Zij zijn door hun grondstof gespaard gebleven. Twaalf kruisen, tussen 1604 en 1693, werden na de brandramp van 1965 in de muur tegenover de kerk gemetseld.

Enkele weken na de uitvaart had de gezongen kerkdienst plaats. Er waren lijkdiensten van eerste, tweede en derde klas. Ze verschilden van elkaar in het luiden met de kleine of grote klok, in de gezangen voor en na de dienst, in het aantal aan- wezige priesters en de brandende kaarsen.

Een dienst derde klas was het neusje van de zalm: er werd lang en driemaal daags geluid met de grote klok en dit zolang het lijk boven de aarde lag en zeker daags voor de uitvaartdienst; de pastoor hield een aangepaste preek en de gezangen voor en na de lijkdienst werden aangepast. Er werd uitbundig met het wierooksvat gezwaaid, vijf priesters bemanden het koor en er werd niet op een misdienaar min of meer gekeken. Aan de muren en het altaar hingen zwarte doeken. Arme lieden kregen voor de kerk- deur anderhalve zak brood op voorwaarde dat ze meerouwen en de overledene in hun gebeden zouden gedenken.

In de muur tegenover de kerk bemerken we van links naar rechts:

1.-Een arduinen grafkruis met klaverblad-uiteinden en ingebeitelde tekst. Bovenaan prijkt een gekruisigde Jezus en de let- ters "INRI" (Jezus van Nazareth, Rex Judaeorum).

Tekst: **(HIER) LIGT BEGRAVEN DEN / EERSAEMEN WERNER REGA DE / WELCKEN STERFT INT JAER ONS / HEEREN 1693 DEN 27 DACH / APRIL. BIDT GODT VOOR DIE ZIELE.**

Afmetingen: h.: 108 cm; br.: 85 cm; steenbr.: 25 cm.

2.-Een zandstenen grafkruis, eenvoudig van vorm met een gepunt bovendeel en ingebeitelde tekst.

Tekst: **HIER ISE / BEGRAVEN / PASCASIUS MARTES / SIERFT A° 1624
AUG 2 / ENDE MARIA VAN LOE / SYN HUYS / VROU STERF / A°
1607 APRI / 30 BIDT VOOR / DE ZIELE.**

De tekstuitvoering is wat stuntelig. De letter N is omgekeerd geschreven. Er staat 'huysvrouw', 'sierft', 'apri' en 'sterf'.

Dit grafkruis werd geplaatst na de dood van Pascasius Martes in 1624 en was ook bedoeld als herinnering aan Maria van Loe die reeds in 1607 overleed.

Afmetingen: h.: 96 cm; br.: 49 cm; steenbr.: 25 cm.

3.-Een arduinen grafkruis met klaverblad-uiteinden. De tekst werd uitgebeiteld. Bovenaan prijkt een gekruisigde Jezus in reliëf en daarboven in een cirkel **IHS** met een kruisje in de H. (Jezus).

Tekst: **HIER LIGT BEGRAVEN / SOPHIA REYNARTS JONGE / DOCHTER
DIE STERF A° / 1657 MAY 18 BIDT / VOER DIE ZIELE.**

Afmetingen: h.: 109 cm; br.: 72 cm; steenbr.: 28 cm.

4.-Een grafkruis met gepunt bovendeel en een gekruisigde Jezus in reliëf. De uiteinden zijn rechthoekig.

Tekst: **HIER LIGT BEGRAVEN JAN / BROENEN ZALIGER BIDT / VOER
DIE ZIELE.**

Afmetingen: h.: 92 cm; br.: 64 cm; steenbr.: 22 cm. De kruispaal is schuin afgebroken. Er is geen jaartal vermeld.

5.-Zandstenen grafkruis, eenvoudige vorm met afgebrokkeld bovendeel. De uiteinden zijn rechthoekig. De letters werden in reliëf gebeiteld.

Tekst: **HIER LIET BEGRAVEN MARIA VAN / BADON * HUYSVRAWE *
VAN / LOMBAERS * DIE STERFT A° / 1629 DEN 14 NOVEM REQ
/ UIESCAT * IN * PACE.**

In deze tekst uit 1629 staat een vermelding in het Latijn. De steenkapper had de tekst vooraf niet uitgemeten, vermits hij onverwachts in plaatsnood kwam achteraan. Op 5 plaatsen zette hij een sierteken. Onder de tekst werd een driehoekige eg gebeiteld met drie tanden op de eerste rij en zes tanden op de tweede rij. Dit was het symbool voor een landbouwer.

Afmetingen: h.: 77 cm; br.: 50 cm, steenbr.: 22 cm.

6.-Arduinen grafkruis met klaverblad-uiteinden. Bovenaan een gekruisigde Jezus in reliëf met de letters **IHS** met een kruis in

de H. (Jezus).

Tekst: **HIER LEYDT BEGRAVEN DE / EERSAEME CRISTINA ROEBEYNS / DIE WETTELYCKE HEUYSVRAUWE / VAN JAN AUWERCX DE WELCKE STERFT / INT JAER ONS HEER 1631 DE 15 7BER / BIDT GODT VOER DIE ZIELE / AMEN.**

Afmetingen: h.: 99 cm; br.: 75 cm; steenbr.: 26 cm.

Waarschijnlijk stierf zij aan de pest of een andere besmettelijke ziekte vermits op minder dan één maand 3 personen uit haar huisgezin de dood vonden:

-op 30 augustus 1631: haar dochter Joanna Auwercx.

-op 15 september 1631: zijzelf Cristina Roebeyns.

-op 23 september 1631: haar man Jan Auwercx. (zie nr.8)

7.-Zandstenen grafkruis, eenvoudige vorm met puntig bovendeel. De woorden zijn in reliëf zonder tussenruimte.

Dit hoogste en bijna ongeschonden kruis heeft het oudst gebeitelde jaartal, nl. 1604. In de tekst zijn letters vergeten: Vanbrabnt, sterst (3x). Het is een nagedachtenis aan 3 personen: Jacob van Brabant +1606, zijn echtgenote Anna Colen +1604 en een derde persoon Loroys Cattennels, die stierf op 03 mei 1624 en waarschijnlijk het stenen kruis deed plaatsen.

Tekst: **HIER LEET BEGRAVEN JAC / OP VANBRABNT STERST / A° 1606 ENDE ANNA COL / EN SYN HEUSVRAVR STE / RST A° 1604 ENDE LORO / YS CATTENNELS STERST / A° 1624 DEN 3 MAEY BIDT / VOOR DIE / SIELEN.**

Afmetingen: h.: 132 cm; br.: 51 cm, steenbr.: 21 cm.

8.-Arduinen grafkruis met klaverblad-uiteinden en zeer mooi gebeiteld. Bovenaan de letters **IHS** met een kruisje in de H. (Jezus), een gekruisigde Jezus en daaronder twee gekruiste beenderen, teken van verval van het lichaam. Hoewel Jan Auwercx en Cristina Roebens of Roebeyns (zie nr.6) in dezelfde maand september stierven, kregen ze elk een afzonderlijke grafsteen. Hun dochter Joanna, die op 30 augustus 1631 overleed, kreeg waarschijnlijk ook een aparte steen. In 1623 was deze Jan Auwercx kerkmeester (02).

Tekst: **HIER LEYDT BEGRAVEN DEN EERS / JAN AUWERCX DEN WETTELYCKEN / HEUSMAN VAN CRISTINA ROEBENS / ZALIGKER DEN WELCKEN STEERFT INT / JAER ONS HEEREN 1631 DEN 23 7BER / BIDT GODT VOER DIE ZIELE / AMEN.**

Afmetingen: h.: 92 cm; br.: 80 cm; steenbr.: 26 cm.

9.-Zandstenen grafkruis, eenvoudige vorm met puntig bovendeel. De letters zijn mooi gebeiteld in reliëf. Deze gedenksteen uit 1628 heeft veel gelijkenis met de steen nr.5 uit 1629 van Maria van

Badon. Ook hier zandsteen, letters in reliëf, een blokje als tussen-
spatie, een Latijnse zin '*requiescat in pace*' en een gebeitelde
eg. Maar hier hebben we 3 rijen met één, twee en vijf tanden.

Bovenaan staat een kruisje met de letters **I.N.R.I.** (Jezus van
Nazareth, Rex Judaeorum).

Tekst: **HIER * LIET * BEGRAVEN / MARIA * MELON * DIE * STERFT /
A° * 1628 * DEN * 15 * JULI / REQUIESCAT * IN * PACE.**

Onder de tekst staat een driehoekige eg met 8 tanden afgebeeld

Afmetingen: h.: 94 cm; br.: 45 cm; steenbr.: 20 cm.

10.-Een arduinen grafkruis met klaverblad-uiteinden. Bovenaan de
letters **IHS** (Jezus) met een kruis boven de H. Daaronder staat een
kruis met gekruisigde Jezus. De letters van de tekst zijn
ingebeiteld. Sommige letters hangen eigenaardig aan elkaar: bij
ANNA en BRABANT werd telkens een spatie uitgewonnen.

Tekst: **HIER LIGT BEGRAVEN ANNA / BRABANT DIE STERFT A° / 1648
BIDT VOER DIE ZIELE.**

Afmetingen: h.: 93 cm; br.: 92 cm; steenbr.: 26 cm.

11.-Zandstenen kruis met rechthoekige uiteinden, maar zonder teken,
naam of opschrift.

Afmetingen: h.: 91 cm; br.: 45 cm; steenbr.: 16 cm.

Vermits de zandstenen kruisen het oudst zijn, zou dit ongedateerd
kruis wel eens het oudste monument op het kerkhof kunnen zijn.

12.-Arduinen grafkruis met klaverblad uiteinden, met afgebroken
kruispaal. Bovenaan staan de letters **IHS** (Jezus) met een kruis boven
de H. Daaronder staat een kruis met gekruisigde Jezus. In de tekst
treffen we juist dezelfde schrijfwijze aan als bij steen nr.10.
De steenkapper verbindt in het woord BEGRAVEN de A en de E en spaart
de V uit. Ook trekt hij de A en de B samen in BRABANT. In MARIA
trekt hij de A en de R samen en in PEERMANS de A en de N.

Tekst: **HIER LIGT BEGRAVEN JACO. VAN / BRABANT DIE STERFT IN
JAER 1655 / DEN 14 AUGUSTUS BIDT VOER DIE ZIELE / ENDE
MARIA PEERMANS SYN HUYSVRAUW / DIE DESE TWEE CRUYCEN
HEEFT / DOEN STELLEN DIE STERFT A° 16..**

Afmetingen: h.: 69 cm; br.: 89 cm; steenbr.: 29 cm.

Volgens de tekst zou Maria Peermans gezorgd hebben voor het
grafkruis van Anna Brabant, haar dochter of schoonzuster, overleden
in 1648. Bij het overlijden van haar echtgenoot Ja- cob van Brabant
in 1655 liet ze een tweede grafsteen maken. Er werd speciaal vermeld
dat zij '*dese twee cruycen heeft doen stellen*'. Op voorhand werd
reeds '*die sterft A° 16..*' aangebracht, maar toen ze stierf heeft

niemand haar overlijdensjaar ingebeiteld.

In de St-Laurentiuskerk moeten in vroegere eeuwen verschillende grafzerken gelegen hebben. Wapenheraut van den Berch, °1640 -+1666 noteerde er 5 in de 17e eeuw (03). Baron de Herckenrode vond op het einde van het Oud Regiem, dus vlak voor de Franse tijd, één steen die leesbaar was, namelijk die van de familie Huyn van Amstenrade (04). De 5 beschreven grafstenen, die er lagen, bedekten een groot deel van de kerkvloer, vermits tot 1850 de kerk maar de helft van de huidige oppervlakte bezat, namelijk het deel het dichtst bij de toren. De begraven lichamen, die waarschijnlijk voor de altaren lagen, rusten dus nu ongeveer in het midden van de huidige kerk. Er werden meerdere personen in de kerk en de sacristie begraven.

De 5 genoemde stenen uit de 17e eeuw waren:

1.-Grafzerk van de familie Bobbelins - van de Blocquerie.

Tekst: **HIC IACET HONESTAS VIR JOANNES BOEBELIN CUIUS ANIMAE
IGNOSCAT DEUS. POSUIT CHARISSIMO PARENTI ILLIUS DOMINUS
EGIDIUS CATHEDRALIS ECCLESIAE LEODIEN. CANONICUS ET
JURIS LICENTIATUS ANNO 1558.**

Vertaling: *'Hier ligt het eerbare lichaam van Jan Boebelin wiens ziel God vergeeft. Dit werd geplaatst voor zijn dierbare vader door zijn zoon de heer Egidius, kanunnik van de kathedraal van de Kerk van Luik en Licenciaat rechten. Anno 1558'.*

Het betrof hier Jan Bobbelins, echtgenoot van Gertrude van de Blocquerie en vader van Egidius Bobbelins (Bobbeloms), genaamd van de Blocquerie, geheim raadsheer en gerechtsambtenaar te Luik, kanunnik te Tongeren en in St-Paulus te Luik, secretaris van prins-bisschop Joris van Oostenrijk (05).

De grafsteen bezat geen wapenschild.

2.-Grafzerk van Werner Huyn van Amstenrade.

Deze grafsteen van de dorpsheer, die vroeger op een ereplaats in de kerk lag, werd achteraf tegenover de kerkdeur in een muur gemetseld. Lange tijd lag hij op het klein kerkhof onder een afdak. Maar na de brand van februari 1965, toen de graven daar verwijderd werden wegens veiligheidsredenen, heeft men hem tegen de muur geplaatst. De afmetingen zijn: lengte 250 cm, breedte 136 cm.

In het midden prijkt het wapenschild van de familie Huyn van Amstenrade: in rood een slangenkopkruis van zilver; in het zilveren hartschild drie rode koeken. Als helmteken merken we een helm in profiel met kroon en een gevleugelde draak in profiel.

De draak heeft het lijf van een slang, de kop van een krokodil en vleermuizenvlerken. In de Germaanse traditie werden aan de draak diverse kwaliteiten zoals waakzaamheid, doorzicht en moed toegewezen. Hij pronkt op de helm als een boosaardig, vuurspuwend wezen vol strijdlust en onverschrokkenheid. De dekkleden zijn ontstaan uit het veel kleinere dekkleedje of manteltje dat aan de

achterzijde van de helm afhing en dat diende om de ridder enigszins te beschermen tegen de warmte van de brandende zon op het metaal van de helm. Dit kleine kleedje groeide binnen de heralतिक uit tot een zwierig versiersel.

Bovenaan staan de volgende kwartieren:

- 1.-ANSTENRAED: in rood een slangenkopkruis van zilver; in het zilveren hartschild 3 rode koeken.
- 2.-HOLTMUELEN: in zilver een rood schild, overtopt met een blauwe barensteel van 5 hangers.
- 3.-CORTENBACK: in goud 3 rode schuinbalken.
- 4.-HORRION: in zilver een rode schuinbalk (06).

Amstenrade ligt ten noorden van Hoensbroek in Nederland. Horion-Hozémont is een plaats in de provincie Luik dicht bij Bierset.

Holtmeulen is een plaats ten zuiden van Venlo in Nederland.

Bij sommige auteurs vonden we kleine afwijkingen. Zo ziet Hen-ri van den Berch (07) maar de kop en de hals van de draak boven de kroon. Als namen van de bovenste kwartieren las hij:

'Anstenraed, Holemuelen, Cortenbach en Horion'.

L.de Herckenrode (08) vermeldde als namen: *'Anstenraet, Holtmerlen, Cortenback en Horion'*. Hij tekende boven de helm, van voren gezien, en de kroon een jonge arend met twee vleugels. De arend was een wijdverspreid symbool van moed, kracht, snelheid, scherpzinnigheid, enz.

Francis Goole (09) gaf als namen: *'Amstenrade, Holtmeulen, Cortenbach en Horion'*. Hij tekende maar drie hangers aan het schild van Holtmuelen. In het helmteken liet hij de kroon weg en tekende slechts de kop en de hals van een draak.

Als onderste kwartieren bemerken we:

- 5.-LENNEP: in zilver een rood schildhoofd, beladen met een gewende gouden leeuw.
- 6.-DEELEN: in zilver een rode dwarsbalk, beladen met 2 ramskoppen van zilver.
- 7.-SIAERDEMA: gedeeld: I : in goud een (Friese) halve arend;
II: in rood 3 zilveren rozen, geplaatst 1-2
- 8.-HOTTINGA: gedeeld: I : in goud een (Friese) halve arend;
II: A: in blauw een naar rechts gewende zilveren wassenaar (10) en 2 gouden sterren;
B: in goud 3 zwarte schelpen, geplaatst 1-2.

Deelen is een plaats ten noorden van Arnhem in de Hoge Veluwe.

Henri van den Berch vergat de vier onderste blazoenen te ver-noemen (11). L.de Herckenrode noemde ze juist: *'Lennep, Deelen, Siaerdema en Hottinga'* (12). Maar hij zag de twee ramshoofden op het schild van Deelen niet. Francis Goole vermeldde: *'Lennep, Deelen, Sidrama en Hottinga'* (13). In het blazoen van *'Hottinga'* vergat hij een schelp.

Op deze grafsteen staan bovenaan de vier overgrootvaders van de Brustemse halfheer Werner I Huyn van Amstenrade (+1595):
1 en 2: langs vaderszijde: Amstenrade en Holtmeulen.
2 en 4: langs moederszijde: Cortenbach en Horion.

Maar van wie zijn de vier onderste blazoenen?

In de stamboom van Werner I Huyn van Amstenrade of van zijn echtgenote Anna Strijthagen vonden we die namen niet.

Jean Huyn van Amstenrade, jonge broer van Werner I, kanunnik van de Luikse kathedraal in 1561, had als blazoenen:
langs vaderszijde: *'Huyn, Gronsfelt, Holtmulen en Brempt'*.
langs moederszijde: *'Cortenbach, Edelbamp, Horion en Vander Aa'*.

De onderste rij wapens op de grafsteen zijn de kwartieren van Rolendinne de Lennep, de echtgenote van de bastaardzoon van Werner I, eveneens Werner genaamd.

Hoe kwam dit?

Werner I Huyn van Amstenrade overleed op 14 juni 1595 en niet op *'14 july'* want op 19 juni 1595 gaf de hertog van Gulik opdracht aan Bruno Heister, voogd van Sittard, om de Gulikse helft van Brustem in zijn naam in bezit te nemen (14). Dit gebeurde omdat Werner I geen wettelijke zoon met zijn echtgenote Anna van Strijthagen had. In zijn testament op 20 mei 1595 voor notaris Joannes a Lapide te Luik vermaakte hij zijn goederen te Brustem aan zijn twee kleinkinderen: Werner en Daniel, kinderen van zijn bastaardzoon Werner, die in 1857 met Rolendinne-Amandia de Lennep huwde. In 1580 had de natuurlijke zoon het leen Carlsbourg (Heerlen) van zijn vader gekregen.

Op 13 juli 1595 werd het Gulikse leen terug officieel inbezitgenomen door Bruno Heister. Hertog Jan-Willem zag echter geen heil in het besturen van de Brustemse helft dat een eindje van zijn hertogdom lag en verkocht het op 15 maart 1603 aan zijn maarschalk Werner II Huyn van Amstenrade en eigenaardig genoeg naamgenoot en verre bloedverwant van de overledene en zijn echtgenote Leiffard van Leerodt, voor 1.400 ecu's. In 1610 kocht Emond Huyn van Amstenrade, de broer van Werner II, +1621 tevens landcommandeur van Alden Biesen, de heerlijkheid en werd dus halfheer van Brustem.

Na jarenlange strijd voor de Luikse rechtbank kwam de Gulikse helft op 13 sept. 1627 dan toch eindelijk in handen van Werner III, de kleinzoon van Werner I, die 33 jaar lang heer van Brustem geweest was.

Eens halfheer van Brustem, zal hij wel uit dankbaarheid de grafsteen van zijn grootvader laten plaatsnemen hebben. Hij poetste daarmee zijn eigen blazoenen letterlijk op.

Bovenaan prijken zijn vier betovergrootouders langs vaderszijde: Werner Huyn van Amstenrade met zijn echtgenote Catharina-Elisabeth Holtmeulen en Nicolas Cortenbach met zijn echtgenote Oda de Horion. Onderaan liet hij de blazoenen van de familie van zijn moeder Rolendinne-Amandine de Lennep beitelten: Lennep, Deelen, Siaerdema en Hottinga.

Het graf was bestemd als familiebegraafplaats en dus voorbehouden

aan de afstammelingen van de bastaard Werner Huyn van Amstenrade en diens echtgenote Rolendine-Amandia de Lennep. Met de vroegere halfvrouw van Brustem, Anna van Strijthagen, +1598, hadden zij geen enkel familieverband.

Op de grafsteen staat ook een tekst:

**"DER EDELER ERENTFESTER WERNER
HUYN VAN ANSTENRADE HEER TOT
BRUSTUM DIE STARFF DEN 14 JULY
A° 1595 DER SEEL GOTT GENAEDT"**

Henri van den Berch (07) las *'Huyn van Amstenrade, Heer tot Brusthem die starft den 14 Julii anno...'*. L.de Herckenrode (12) las ook *'Amstenrade', 'sterff den 14 Julii'*. Francis Goole (13) schreef ook *'Amstenrade', 'starft', 'julii' en 'Godt'*.

Het is begrijpelijk dat na zovele jaren de overlijdensmaand foutief was op de steen.

3.-Grafzerk van Jan van de Blocquerijen.

Jan van den Blocquerijen woonde omstreeks 1480 te Brustem. Hij werd nog vernoemd in 1514 (15).

Het doorsneden wapenschild op zijn grafsteen is dat van de Brustemse familie van de Blocquerijen. Dit blazoen werd later ook aangenomen door de familie Bobbeloms, genaamd van de Bloc- querijen, langs hun moeder Gertrude van de Blocquerijen, doch- ter van Jan van de Blocquerijen die op 02 dec. 1518 overleed en die in de vloer van de parochiekerk van Brustem een grafsteen kreeg (16).

Het grafschrift was hier naar de buitenrand verdrongen. Als een versiering liep het langs de vier zijden.

Tekst: **HIER LEDT BEGRAVEN / JAN VAN DEN BLOCQUERIEN DIE
STERFT INT / JAER ONS HEEREN MCCCC / ENDE XVIII MAENDT
DECEMBRIS II DAICH.**

In 1447 was het schepenbankzegel van Johan van der Blocquerie, leenman te Brustem:

gevierendeeld: I : in rood een gouden leeuw;
II, III en IV: van zilver en gedamaceerd.

Het wapenschild op de grafsteen was doorsneden:

Het bovenste deel: in zilver een rode keper vergezeld van 3 gewende zwarte vogels (merletten) met bek en poten.

Dit werd in 1606 het zegel van Christiaan van Cassen, schout te Brustem.

Het onderste deel: in goud 3 rode spitsruiten, die de boord niet raken.

Dit was in 1472 het zegel van Johan van Bruxken. Frans Wennen gaf echter in zijn wapenboek als wapenschild voor deze Johan van Bruxken: *'In goud 3 rode spitsruiten, vergezeld in het schildhoofd*

van 3 zwarte merletten' of het wapenschild van de familie van de Blocquerije.

4.-Memoriesteen van Bartholomeus en Jan Brunninx.

Jonker Jan Bruyninx of Brunninx liet na 1600 een steen plaatsen ter nagedachtenis van zijn overgrootvader Bartholomeus Brunninx (+1500) en zijn echtgenote Maria Fruyts (+1545) die het altaar van het H.Sacrament hadden laten plaatsen. Hij herdacht ook zijn grootouders jonker Jan Brunninx (+1548) en Maria Striels (+1564), die ook voor het H.Sacrament begraven lagen.

Op de grafsteen stonden vijf wapenschilden afgebeeld:

In het midden:

BRUNNINX : in goud 2 rode dwarsbalken; het zilveren vrijkwartier beladen met 3 zwarte, roodgetongde leeuwen.

Als helmteken merken we een uitkomende arend.

Boven rechts:

BRUNNINX - STRIELS: gedeeld:

I: in goud 2 rode dwarsbalken; het zilveren vrijkwartier beladen met 3 zwarte, roodgetongde leeuwen.

II: gegeerd (schuinlopend) van zilver en rood (16 delen) met over alles heen een zilveren hartschild.

Het blazoen van Jan Brunninx en Maria Striels (Alken).

Boven links:

STRIELS - COPIS: gedeeld:

I: gegeerd van zilver en rood (16 delen) en over alles heen een zilveren hartschild.

II: in zilver 14 rode koeken, geplaatst 4-4-3-2-1, tussen de eerste en tweede rij een rode barensteel met 5 hangers.

Het blazoen van Jan Striels en Marie Copis, ouders van Maria Striels (Alken).

Onder rechts:

BRUNNINX - FRUYTS: gedeeld:

I: in goud 2 rode dwarsbalken; het zilveren vrijkwartier beladen met 3 zwarte, roodgetongde leeuwen.

II: gevierendeeld:

A: een dwarsbalk met in het schildhoofd een roos;

B: een opstaande leeuw;

C: 3 maliën;

D: 5 spitsruiten.

Het blazoen van Bartholomeus Brunninx en Maria Fruyts

Onder links:

FRUYTS - VAN DE WIJER: gedeeld:

I: gedeeld: A: een dwarsbalk met in het schildhoofd een roos;

B: een opstaande leeuw.

II: in zilver een rode roos, vergezeld van 3 groene pompbladeren.

Het blazoen Fruyts-Van de Wijer, ouders van Maria Fruyts.

Tekst:

D.O.M. (17)

DESE ALTAER HEEFT VOERTITS DOEN MAEKEN JOR BARTHOLOMEUS BRUNNINCX STERFT ANNO 1500 ENDE JOF MARIA FRUIETS STERF ANNO 1545. WIENS SOENE JONCKER JAN BRUNNINCX STERFT ANNO 1548 ENDE JOFFER MARIA STRIELS STERF ANNO 1564 LIGGEN HIER VOER 'THEIJLIGH SACRAMENT. JOR. JAN BRUNNINCX HEER VAN BRUSTHOEM, ETC. JOR. CONRATS SOEN TOT EEN MEMORIE SIJNDER OVERGROET VADEREN DIT STELT ANNO 16..

5.-Gedenksteen voor Jan Brunnincx en Maria Striels.

Jonker Jan Brunnincx liet nog een andere memoriesteen plaatsen voor grootouders Jan de Brunnincx en Maria Striels. Daarbij vermeldde hij ook de vader van zijn grootmoeder als '*jonker Jan heer van Striels, Cortijes, Elech ende St-Lambert Herck*'. Deze Jan van Striels uit Alken was nooit heer van Cortijes. Pas na zijn dood huwde zijn zoon Jan van Streel met Jeanne van Kerckem, dochter van Renier van Kerckem, heer van Cortijes. Deze steen werd gekapt in 1617 toen Jan de Brunnincx reeds heer van de Luikse helft in Brustem was en voogd van Zepperen. Dat Jan graag zijn naam op stenen liet vereeuwigen bewijst ook een gedenksteen voor zijn vader Koenraad, gehuwd met Maria Thans, die in de O.L.Vrouwkerk te Maastricht werd begraven in 1578. In de vloer van de Drievuldigheidskapel, in een zijbeuk van het koor, ligt een steen met de wapenschilden van '*Brunnyncx*' en '*Stryelz*'.

De memoriesteen vertoonde vier schilden:

Bovenaan: BRUNNINCX en STRIELS (grootouders)

Onderaan: FRUYTS en COPIS (overgrootouders-moederszijde)

Tussen de wapenschilden stond een tekst:

TER EEREN GODTS ENDE TER GEDENCKENISSE SIJNS GROETVADERS TE WETEN JOR. JAN DE BRUNNINCX STERFT DEN 21 DECEMB. 1549 ENDE JOFFROWE MARIE STRIELS DOCHTER JONCKER JAN HEER VAN STRIELS CORTIJES ELECH. ENDE ST-LAMBERT HERCK DIE STERFT DEN LESTEN DECEMBER 1563 ENDE LIGGEN HIER VOER HET HEIJLICH SACRAMENT. BIDT VOER DIE ZIELEN DIT HEEFT DOEN STELLEN JOR. JAN DE BRUNNINCX HEER VAN BRUSTHEM ENDE VOCHT VAN SEPPEREN ANNO 1617.

Wapenheraut Henri van den Berch (1640-1666) noteerde deze grafstenen in de parochiekerk van Brustem (03). Zijn collega Le Fort liet Jan de Brunnincx, in 1617 deze twee gedenkstenen plaatsen in de kerk van Zepperen omdat zijn overgrootouders er het Sacramentsaltaar hadden opgericht (18) en hij herdacht ook zijn zijn grootouders. Maar in hetzelfde drukwerk schreef wapenheraut Jean-Gilles Le Fort dat '*Jean Bruijninx, seigneur de Brustem et Marie van Streilles reposent audit Brustem au devant d'un autel de marbre qu'ils ont fait dresser avec leurs 4 quartiers*' (19). Toen hij de vader aanduidde vergistte hij zich in de namen: '*Jean Bruijninx de Brustem, seigneur dudit lieu ep. Dll. Margh. Streilles*'. Dit zal zeker '*Bartholomeus Bruijninx en Maria Fruyts*' moeten zijn.

Maar hij vervolgde met *'voiez leurs memoires à Brustem avec les 4 quartiers'* (18).

Buiten vooraanstaande dorpsbewoners werden er ook pastoors begraven, o.a. in 1747 Leonard de Hubens en priester en stadhouder van de Brustemse leenzaal Bartholomei Kempeneers werd in de 16e eeuw in de sacristie bijgezet.

Op het kerkhof, dat eertijds niet alleen begraafplaats was, maar kerk-hof met huis of hoeve, kostershuisje en school, stonden vroeger nog andere grafstenen.

1.-Grafkruis van Govaert Rega en Sophia Vroeninckx.

Volgens baron L. de Herckenrode stond er op het einde van de 19e eeuw een grafkruis met het familiewapen Rega: een schild met in zilver een blauwe schuinbalk, beladen met drie zilveren sterren en vergezeld van zes zwarte schelpen, zoomsgewijze geplaatst (20). Govaert overleed in 1647 en Sophia reeds op 30 aug. 1631.

Dit familiewapen stond op de laatzegel van Jan Rega, die laat was in het cijnshof van Rijkel in 1507 (21).

Ook de laatzegel van Jannes Bruninckx vertoonde in 1498 deze tekening, behalve de drie zilveren sterren (22).

Tekst: **HIER LIGT BEGRAVEN DEN / EERSAEMEN GOVAERT REGA ENDE /
SOPHIA VROENINCKX ZIJN HUYSVROUW / DEN WELCKEN STERFT
INT JAER / 1647 22 JULIUS / GODT /
..... ZIELEN.**

Een stamboom van jonker Jan Brunnincx verduidelijkt veel.

Herman de Castello
+1269

/
Lodewijk de Castello

/
Johannes de Castello

----- / -----

Bruno Brunnincx

/
Robijn Brunnincx
ridder in 1350

/
Art Brunnincx

Leefde in 1467.

/
Bartholomeus
+1500
en Maria Fruyts
+1545

Fruyts
en Vande Weijer

/
Brunnincx

Jan Striels en
Marie Copis

/
Jan Brunnincx en Maria Striels
+1548 +1564
Hij werd vernoemd als heer van Brustem.

/
Laureins Tans en
Johanna van Mere

/ _____ /
Koenraad Brunnincx en Barbara Tans
+1578 +1605

/
Jan Brunnincx en Barbara Seegers
°1574 - +1641

In 1610 halfheer van Brustem en voogd van Zepperen.

Govaert of Godefridus Rega was mombler van de Armentafel in 1620 en 1621. Een van hun kinderen was Henricus Rega, alias Regals, die in 1634 in het klooster van Averbode trad en in 1639 priester werd. In 1641 hielp hij de pastoor van Kozen bij de bediening van het bedevaartsoord in Kortenberg. Hij stierf als pastoor te Venlo op 13 januari 1655. Hun jongste zoon was Werner, °Br.20.06.1623-+27.04.1693, wiens grafsteen in de kerkmuur gemetseld werd.

2.-Grafkruis van Paulus Sweldens en Agnes Berwauts.

Dit grafkruis, dat nog niet zolang verdwenen is, droeg de familiewapens Swelden en Berwauts.

SWELDENS(S): in rood twee gekruiste brouwersvorken van zilver, met over alles heen een stuikmand van goud.

BERWAUTS: ruitvormig schild voor vrouwen - gevierendeeld:

- I. : in rood een zilveren dwarsbalk, met in het schildhoofd drie zilveren merletten;
- II. : in blauw een opstaande zilveren leeuw;
- III.: in zilver een rood, getand schildhoofd;
- IV. : in zilver drie rode stijgbeugels (23).

Tekst: **HIER LIGT BEGRAVEN DEN / EERSAMEN PAULUS SWELDENS / SCHEPEN ENDE CAPITEYN VAN / BREUSTHEM DIE STERFT INT JAER / 1655 DEN 13 DECEMBER ENDE AGN. BERWAUTS SIJN HUYSVRAUWE DIE / STERFT INT JAER 16.. DEN / BIDT GOD VOOR DIE SIELEN.**

Paulus Sweldens was schepen te Brustem van 1628 tot aan zijn overlijden op 13 dec. 1655. Dit was een zeldzaamheid want slechts twee Brustemnaren: Jan Loycx 1611-1615 en Paulus Sweldens 1628-1655 (24) brachten het in de 17e eeuw tot schepen van Brustem. De 33 anderen waren kapitaalkrachtige poorters uit Sint-Truiden, Zepperen of Borgloon. In de 18e eeuw gelukte het slechts aan drie Brustemnaren: Georgius Schoofs 1760-1788, Egidius Coelmont 1761-1768 en zijn zoon Willem Coelmont 1778-1787. Sweldens was ook jarenlang 'capiteyn van Breusthem'. Het echtpaar had 5 kinderen: Petrus °22.03.1623, Catharina °06.08.

1625, Anna °08.12.1627, Paulus °27.12.1629 en Maria °28.03.1632.

Stamboom van de familie Huyn van Amsterade uit Brustem

Gerard van Cortenbach
X Elisabeth van Cartils

/

Werner Huyn van Amstenrade
X Mechtel vanden Bungart

Peter van Cortenbach
X Catharina van Molcken

en Henrich van Gronsfelt
X Aleyt van Opij

/

/

Jan Huyn van Amstenrade
X Johanna van Gronsfelt

Johan van Cortenbach
X Mechtild van Edelenbampt

en Holtmeulen
X de Brempt

en Willem van Horion
X Agnes vander Aa

/

/

Werner Huyn van Amstenrade
X Cath. Elis. Holtmeulen

Nicolas Cortenbach +1526
X Oda de Horion +1525

/

/

Jan Huyn van Amstenrade

X Mechtilde Cortenbach

/

Werner Huyn van Amstenrade X
+1595

Anna Strijthagen
+1598

Werner Huyn van Amstenrade X

Rolendinne de Lennep

/

Werner Huyn van Amstenrade X

Gertruyt Menten

- 01.-Guil.Simenon.-'Visitationes archidiaconales 1613-1763', Luik, 1939, blz.113.
- 02.-Idem., blz.110, V. Fabrica.
- 03.-L.Naveau en A.Poullet.-'Receuil d'Epitaphes de Henri van den Berch', tome II, Luik, 1928, blz.292-294, nr.2040 tot 2044, 'Brusthem St.Laurent'.
- 04.-Francis Goole.-'Heraldische merkwaardigheden te Brustem: de oude grafzerken', in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.150.
- 05.-L.Naveau en A.Poullet.-a.w., nr.2040: graftekst van Jan Bobbeloms, echtgenoot van Gertrude van de Blocquerije.
-M.de Borman.-'Annuaire de la nobles', 1882, blz.85.
-De Theux.-'Chapitre de St-Lambert', deel III, blz.128, 06.-Francis Goole.-a.w., blz.150.
- 07.-L.Naveau en A.Poullet.-a.w., blz.292, nr.2041: graftekst van Werner Huyn van Amstenrade.
- 08.-L.de Herckenrode.-'Tombe de Hesbaye', 1845, blz.389.
- 09.-Francis Goole.-a.w., blz.151.
- 10.-Wassenaar = wassende maan.
- 11.-L.Naveau en A.Poullet.-a.w., blz.292, voetnoot 2.
- 12.-L.de Herckenrode.-a.w., blz.389.
- 13.-Francis Goole.-a.w., blz.150 en 151.
- 14.-R.A.H.-Brustem, rolregister 10, ongefolieerd: 'Inbezitting van de Gulikse helft op 13 juli door Bruno Heister'. Document. IV.B.1.nr.34.
- 15.-M.de Borman.-a.w., blz.83.
- 16.-L.Naveau en A.Poullet.-a.w., blz.293, voetnoot 3.
- 17.-D.O.M.= Deo Optimo Maximo.= Aan de beste en hoogste God gewijd.
- 18.-R.A.L.-Le Fort; 'Manuscripts', 3é partie, tome 4.
- 19.-Jaak Brouwers.-'De Heren van Brustem', overdruk uit O.L.V.L., jrg. XLIII, 1988, blz.12, voetnoot 72. 'Jan de Bru-ninx, heer van Brustem, liet in 1617 een gedenksteen plaatsen in de kerk van Zepperen voor zijn overgrootvader jonker Bartholomeus de Bruyninx (overleden in 1500) die in deze kerk het Sacramentsaltaar had opgericht'. (Le Fort, 3m partie, tome 8, ongefol.
- 20.-Francis Goole.-a.w., blz.157.
- 21.-Idem., blz.145.
- 22.-Idem., blz.137.
- 23.-Idem., blz.156.
- 24.-Erik Houtman.-'Het gemeentebestuur van Brustem van de 18de tot de 20ste eeuw', in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.213, nr.25.

